

Občinske zadeve.

Shod županov ljubljanskega okraja.

V nedeljo 7. t. m. se je zbralo v gorenjem prostoru ljubljanske čitalnice izmed 35 županov ljubljanske okolice njih 27, kar je gotovo dobro znamenje, da klic dotičnega osnovalnega odbora ni bil palica ob skalo ali glas upijočega v puščavi. Bralci „Novic“ se bodo še spominjali, da je prvo misel o „županskih shodih“ uže predlanskem sprožil ravno v tem listu nek župan iz ljubljanske okolice, in da je ta misel prijela se, mora nas posebno veseliti. Zbrani možaki so bili vsi taki, da bi se smel vsak okraj, vsak narod ž njimi ponašati, in zborovanje, čeravno prvo take vrste, se je vršilo tako lepo, da se v kakem parlamentu ne vrši bolje in dostojneje. Videlo se je pač, da so zbrani odlični možje občin ljubljanskega okrajnega glavarstva.

Po imenu ne bomo navajali županov, ki so bili prišli, lahko pa rečemo, da bo tistim osmim, ki so bili zadržani priti, gotovo žal; drugi pot bodo pač radi prišli, če bodo le mogli.

Pa zdaj k zborovanju. Za predsednika je bil voljen gosp. Martin Bavdek, župan udmatski, naprošen pa zapisnikar gosp. Anton Knez iz Šiške. Gospod Bavdek je sprejel volitev in s primernim ter gladkim nagovorom pozdravil zbrane tako-le:

„Predragi mi tovarši gospodje župani! Jako me veseli, ker Vas vidim tako množico skup zbranih. Pozdravljam Vas danes tukaj pri prvem županskem shodu, o čegar potrebnosti in koristi smo se uže velikokrat pogovarjali, kedar koli nas je bilo več županov zbranih, in tudi po raznih časopisih se je uže večkrat o tem obravnavalo, ker gotovo je, da bi skupščina županov marsikaj koristnega izvršiti mogla, česar posameznemu županu ni mogoče, ker le v združenji je moč.

Pa ne bom Vam na dalje popisaval pomena tega shoda, ker to Vam je uže tako znano iz povabil. Zatorej bi le opomnil, da z veseljem in srčnostjo pričnemo prvo delo, saj nam je vsem na srcu blagor, korist in sreča naših občin, toraj ne dvomim nad dobrim vspehom.

Predno pa začnemo svoje delovanje, spomnimo se še velike sreče in veselja, katero nas bode zadelo to leto, da bomo imeli v svoji sredi Njegovo Veličanstvo, našega presvitlega cesarja, kateri bode počastil našo deželo s svojim visokim pohodom. Zatoraj z navdušnostjo, kakor nam srce veli, zakličemo: Njegovemu Veličanstvu, našemu čez vse ljubljenu vladarju, presvitlemu cesarju Francu Jožefu trikratno „Slavo!“

Za to so bili vsi vneti in tako se je pričelo zborovanje.

Prva na vrsti je bila volitev izvrševalnega odbora županov, to je odbora, ki ima to, kar bode o shodih županov sklenjeno, izvrševati. V ta odbor so bili voljeni gospodje: M. Bavdek, župan udmatski, za predsednika, prihodnji župan vrhniški za njegovega namestnika, za odbornike pa gospodje: Janez Knez, župan iz Spodnje Šiške, France Koščak, župan na Grosupljem, Vinko Ogorelec, župan v Šmarji, in Ad. Gallé, župan v Zgornji Šiški; za namestnika sta bila voljena gospoda: Ločnikar, župan na Viči, in M. Remškar, župan na Brezovci.

Potem je župan iz Górenje Šiške g. Gallé stavil in dobro vtemeljeval tri predloge, namreč: 1) da bi smel župan rabiti žandarje brez prejšnjega dovoljenja okrajnega glavarstva, pa na svojo odgovornost, in to brž potem poročiti okrajnemu glavarstvu; 2) da bi občinski zapori bili pri okrajnem glavarstvu, ker občine jih same nimajo; 3) izvrševalni odbor naj naredi prošnjo do deželne vlade, da bi spričeval o osebah, ki so pred sod-

nijo zatožene, ne delali več župani, ampak dajali le poročila žandarski gospôski, ki je javna oblast.

Zadnji predlog je bil utemeljen posebno s tem, da se marsikak župan boji dati pravo (to je slabo) spričevalo kakemu hudodelniku, če se mu potem pri javni obravnavi bere, ker se utegne po prestani kazni maščevati nad njim, kar se je tudi uže res zgodilo.

Vsi ti predlogi so bili sprejeti, le o drugem je zastopnik vrhniške županije izrekel željo, naj bi se zapor tam domá napravil na okrajne stroške.

(Konec prihodnjič.)

Obrtnijske zadeve.

Govor poslanca kneza Liechtensteina

pri splošnem razgovoru o novi obrtnijski postavi v državnem zboru 9. decembra.

(Dalje in konec.)

Sami mi bote pripoznali, gospóda, da je vsak dan svojega truda sit, in recimo, da bi tisti, ki postave daje, bil preveč v zadregi in preostro sojen, če bi moral uže naprej ravnati se po navadah in nošah, ki se spremenjajo ali utegnejo tudi pri starem ostati, ali pa po iznajdbah, ki se morda za dobre izkažejo, morda pa tudi ostanejo le v možganih tistega, ki jih je iznašel. Tega ne bomo pretresali, pač pa to, da, če kakemu obrtu nastavijo pogin, potem, pa le potem je čas, da vlada poprime vse, kar ima v svoji oblasti, ali, da po posebni postavi skrbimo za take ljudi, ki bi ne mogli donesti dokaza zmožnosti, pa so tù in tam odvrženi.

Poslanec Sahor nam je očital, da mi konservativci imamo tako nekak lov zoper tiste, ki od rokodelcev kaj jemljejo. Pa prezrl je dvoje, namreč tiste, ki sami nič ne izdelujejo, in ti niso veliko vredni v gospodarski zadevi, pa jih je tudi malo. Druga vrsta pa je, ki sama izdeluje, in to jih je veliko, to je, da bi rekel, kar vse ljudstvo, in ravno ti imajo obrambo v postavah, katere poslanec Sahor obžaluje.

Mi si ne želimo nazaj tistih časov, ki so bili vse drugačni, pa ne za las boljši od sedanjih. Potezamo se za „cehe“ samo zato, ker to je edino pravo za obrtnike. Po tem pravu se nam delo ne zdi edino le zasebna reč, kakor se je morda do sedaj Vam zdela, marveč kakor dotičnemu po človeški družbi naročen posel. Delo, katero opravlja kmet na polji, delavec v delavnici, nam je tudi družbinsko uradnijski posel, kakor to opravlja poslovnik (brič) v pisarni ali častnik na bojišči. Obrtnija ima enake zveze med tistimi, ki jo delajo, kakor med tistimi, ki od njih jemljó. Po tem se morajo ravnati vse postave, ki hočejo vrediti obrtnijsko življenje. In to načelo, gospoda, zdi se mi pravično, plodno in v prvi vrsti svobodoljubno, ker vsako pošteno rokodelstvo privrstí v veljavi najboljšemu; to je namreč zato, ker ga potegne iz najnižje vrste kruhoborstva do bolj veljavnega stanu.

Kako malenkostno in zavržljivo je to, kar se do zdaj tu in tam misli o rokodelcih in o delu! To, da je delo blago, katero ta daje in oni jemlje, so misli, ki se rodé pri branjevcih, više pa se ne vsponó.

Listje, ki jeseni pada z drevja, naredí ob deblih gnojišča, iz katerih drevó spomladi vleče soka, in to listje je staro, iz katerega se tako rekoč izrodí novo zeleno perje. Če je to novo zeleno perje tako, kakor je bilo odpadeno, bote li rekli, da je drevo uže tako imelo, da ne prinese nič novega? Bo li zato njegovo perje manj zeleno, manj lepo?

XII. Sv. Lovrenca kanal.

Ta 1325 metrov dolgi jarek nima lastnih studencev, temuč zbira samo izpodnebno močo in vodo, ki prileze o najviši vodi skozi tla (izpodtalno vodo) in jo vodi do glavnega recipijenta, namreč do Ljubljane.

Z znižanjem najviše vode se bode svet popolnem izsušil, samo da se mora jarek v zgornjem delu 500 metrov na dolgo počediti in iztrebiti.

V obsegu tega kanala se nikjer šota ne nahaja.

XIII. Dolgi graben.

Ta potok odpelje razun izpodnebne moče in izpodtalne vode tudi studence, ki izvirajo v znožji Krima.

Sedaj meri 2070 metrov, a mora se mu popolnem nova struga izkopati, ker je sedanja zelo nepravilna, polna zavojev in večidel zaraščena; nova struga bi bila dolga 1820 metrov.

Ako se Ljubljanci najviša voda poniža, potem se bode izsušenje popolnem izvršilo in tudi dosegla spodnja zemlja, izvzemši kratkih 500 metrov.

XIV. Sv. Ivana kanal.

Tudi po tem, 2130 metrov dolgem kanalu tečejo izpodtalne vode in studenci izpod Krima v Ljubljano. Ako se projektirano poglobljenje izvrši, tedaj se bode dosegla spodnja zemlja kacic 1380 metrov na dolgo, tako da ostane v prihodnje še 750 metrov, ki se bodo morali obdelovati kot močvirje.

A tudi na tem prostoru bi se zamogla na slučaj šota popolnem izkopati, ko bi se projektirani pad struge 1:1000 zmanjšal na polovico, tedaj ko bi se novo izkopanemu kosu dal temu primeren večji profil. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da bi se kanalu pri njegovem začetku moralo dno mesto za 1.20 poglobiti za 2.30 metra, kar bi se ve da mnogo več veljalo.

(Dalje prihodnjič.)

Občinske zadeve.

Shod županov ljubljanskega okraja.

(Konec.)

Grosupeljski župan gosp. Koščak stavi predlog, naj bi se najdenišnice, ki so skoro povsod že odpravljene, zopet napravile, in navede za svoj predlog dva detomora.

Temu se upira gosp. Karol vitez Bleiweis-Trsteniški, ki je bil kot poslanec ljubljanskega in vrhniškega okraja navzoč. On se opira na to, da je njegov ranjki oče toliko prizadel si za odpravo tega dragega zavoda, in da je odprava res koristna, kaže to, ker so deželo kranjsko brž začele posnemati druge dežele in zdaj je najdenišnica le še na Českem in v Dalmaciji, kjer pa uže tudi mislijo na to, kako bi jo odpravili. Ako bi se pri nas vnovič napravila, bi imela dežela veliko škode in stroškov, ki so ji zdaj prihranjeni in ki bi segali v tisočake.

Po tem pojasnilu se predlog gosp. Koščaka pri glasovanju zavrže.

Šmarijski župan gosp. V. Ogorelec se pritoži, da dobajajo slovenskim županom od laških in polasčenih uradov laški dopisi, katerih nihče ne razume, in želi, da bi poslovenjenje takih dopisov preskrbovalo okrajno glavarstvo, za kar se ima poganjati izvrševalni odbor. Sprejme se.

Na to stavi gosp. Ogorelec še predlog: „Izvrševalni odbor naj naprosi deželni odbor, da bi deželnim uradnikom naročil in nujno priporočil, naj se pri izpraše-

vanji bolnikov v bolnišnico sprejetih strogo držé določeb in poizvedó tudi navadno (domače) imé, natančno hišno številko in imena roditeljev“. Tudi ta predlog se sprejme.

Župan zgornje Šiške se pritoži, da žebčarji s kobilami, ki jih kmetje priženó za ubrejenje, ne ravnaajo vselej tako, kakor bi bilo treba, in da se mnogo kobil vsled tega ne ubreji; naj bi toraj izvrševalni odbor tudi v tej zadevi kaj storil. Izke Loke župan podpira ta predlog, ki se potem sprejme.

Gosp. Ločnikar, župan na Viči, stavi predlog: „Cestni odbor ne sme staviti nobenega dela, ako prej ni vprašal dotičnega župana, je li potrebno ali ne, in vsak račun mora biti predložen in potem potrjen po županu.“ — Sprejme se brez posebnega razgovora.

Gosp. Koščak iz Grosupljega hoče, da bi občine za nasipanje okrajnih cest plačevale v denarji, ne pa da bi jih same posipale in dovažale nasipnino. Temu se ustavlja gosp. Bavdek rekoč, da kmet, posebno, če je še reven, težko do denarja pride, nasipnino pa uže še kje dobi in jo pozimi tudi brez vse težave lahko navozi, plačati v denarji bi pa revni kmet ne mogel.

O tej važni stvari je bil razgovor še dalji in pokazalo se je, da so za odkupnino, t. j. plačevanje v denarji župani dolenjske strani. Slednjič je bil Koščakov predlog zavržen, a predsednik gosp. Bavdek je vendar obljubil, da bo odbor o tem še pozvedoval. Nazadnje se to odboru še tudi naroči.

Med razgovorom je gosp. Koščak stavil še predlog, da, če bi se zavrgel njegov prvi nasvèt, naj bi izvrševalni odbor skrbel za to, da bi se skrb za okrajne ceste potem rajše izročila popolnem cestnemu odboru. Ali tudi ta predlog ni obveljal.

Gosp. Koščak vpraša, ali bi ne bilo dobro, če bi župani ljubljanskega in vrhniškega okraja o 600letnici, ko bomo imeli presvitlega cesarja v svoji sredi, tudi kaj vkrenili uže danes ali prihodnjič. Gospoda Bavdek in Gallè pojasnujeta, da sta bila v tej zadevi uže pri gosp. okrajnem glavarji, ki pa jima ni mogel odgovoriti nič drugega ko to, da o tem z Dunaja od ministerstva nima še nikakoršnih naredeb.

Gosp. dr. Karol vitez Bleiweis-Trsteniški se oglasi in misli, da bi župani ljubljanske okolice sami menda ne bili pripuščeni, pa bo morda tako, da se bo predstavila deputacija županov vse dežele in potem tudi ta deputacija zraven. Vendar pa bodo imeli gotovo skrbeti za to, da se v občinah, mimo katerih se bo cesar peljal, napravi spodoben slovesen sprejem.

Gosp. Bavdek obljubi, da bo prerešetanje tega vprašanja še predmet prihodnjega takega shoda, kar bo odbor županom uže naznanil. S tem je ta reč rešena.

Gosp. Bavdek zdaj vdari ob narodni zvon in reče, da bi bilo ne le lepo, ampak tudi potrebno, če bi vsi župani napravili si občinske pečate (štemplje) slovenske. Kaj more namreč gospôska reči, če kak župan podá ji slovenski spis, pod katerega je pa namazan nemški pečat? Ali ni to smešno? In posebno, ko so nekatere občine poslale okrajnim glavarstvom prošnjo za slovensko dopisovanje, se je čudno videlo, če je bil županijski pečat na teh prošnjah nemški. Zato prosi župane, kateri do zdaj nimajo še slovenskih pečatov, naj bi si jih dali narediti, saj to sila malo stane, pa je važno za čast narodnih občin.

Ravno tako naj bi župani skrbeli, da se povsod napravijo občinske table po vaseh le slovenske.

Ta lepi predlog se sprejme, le nekateri župani pravijo, da so si uže tako dali narediti slovenske pečate. Videlo se je, da so bili tega vsi zelo veseli in so prav radostno roke vzdignili.

Potem potoži župan iz Ježice, gosp. Cunder, da bi se konjač, ki zdaj zavoljo steklih psov ima po ljublan-

ski okolici toliko opraviti, plačeval iz okrajne blagajnice, ne pa iz občinskih. Ta predlog pa ne obvelja, ker ga župani bolj oddaljenih sosesk ne podpirajo.

S tem je bila končana seja. Predsednik g. Bavdek je zahvalil se županom, da jih je v toliki obilici prišlo kar na prvi poziv, in izrekel nado, da o prihodnji priliki jih tudi ne bo zmanjkalo.

To je bil prvi shod ljubljanske okolice županov in prav iz srca jim mora zaklicati vsak: Živijo! Le tako naprej in naj Vas posnemajo tudi še drugi okraji, kjer se gospodje župani do zdaj še niso tako predramili in na noge spravili. Le v združbi je moč, posamezen pa vtone!

Zgodovinska drobtinica.

Sežiganje copernic v Krškem.

Vsaka doba, vsako stoletje ima svoje posebne zgodovinske znake. Proti koncu 17. stoletja in še v začetku 18. stoletja je bila posebno razširjena vera na copernice ali čarovnice, katerim se je pripisovala zlo-dejska moč, ljudem in živini škodovati, točo delati in drugo. Uže Valvazor ima vse polno pripovedk, resničnih in izmišljenih, o čarovnicah, o katerih je celó sam mislil, da imajo moč, katera se jim prepisuje; vsaj se je sam tudi nekako bahal, da ume nekaj o „naravnem“ čarovništvu. In še po Valvasorjevi smrti so na smrt obsojali in sežigali tu in tam na Kranjskem (še več pa po družih deželah) copernice; Dimitz na pr. navaja po drugih (4. del, str. 145), da so l. 1696. sežgali v Mehovem (pri Novem mestu) copernico Nežo Jeršetko na grmadi, in 1701. so pa v Ribnici na smrt obsodili čarovnico Marijo Šuškarin.

V začetku 18. stoletja so sežigali copernice tudi v Krškem, o čemur naj tukaj to povem, kar sem posnel iz kronike kapucinskega samostana v Krškem, in kar ni bilo zdaj menda še nikjer priobčeno. Tam se bere nekako to-le: Uže prva leta 18. stoletja so začele delati copernice sramoto krškemu mestu. Vse polno bab je bilo, katere so dolžili čarovništva, na priliko: leta 1709. ženo in hčer mestnega sodca Matija Juriše, potem Marijo Colnarič in njeno hči, ženo Andreja Klajča.

L. 1714. se pa imenujejo ženske: žena Jurija Meznariča, Kolarič, Kodelka, Hribovka. Seme čarovništva je bila med nje zanesla neka Sidonija Mosecker iz Laškega trga. Ta je bila pa 2 beneficiji ustanovila, namreč po en vinograd zapustila cerkvi v Leskovcu in cerkvi na Vidmu. Ta je umrla naravne smrti doma in je pokopana na krškem pokopališči. Njeno truplo je hotel pozneje — kakor se govori — izkopati župnik Lovro Romé, pa tega ni dosegel, to je, ni smel izvršiti. Zoper vse druge navedene ženske se je pa začela pravda, katero je vodil kriminalni sodnik iz Ljubljane, dr. Weihnacht. Mestnemu sodcu krškemu v tem času je pa bilo ime Luka Sogar. Česa so se copernice v obče dolžile, o tem ni ničesa povedanega; pač pa o eni, namreč o soprugi mestnega sodca Mateja Juriša. Ta je bila zacoprana kapucinskega patra Antona, da je umrl l. 1710. (1¹/₃). Mali dokaz njene čarovniške moči je bilo uže to, da je enkrat temu patru v samostan poslala pokrit okrožnik z raki. A ko ga ta odkrije, spremenili so se raki v žabe. Isti oče kapucinec je v pridigi neko ženo razžalil. Ta copernica je pa menda v maščevanje patra večkrat na porto (k vratam) pozivala, da bi mu škodovala. Ako je pater svetinjo (amulet) seboj imel, ni mu copernica ničesa žalega storiti mogla. Nekega dne ga zopet pozove; ta pa je bil brez svetinje, in copernica mu tako škoduje, da se je pater kar na tla zgrudil, in morali so ga bol-

nega v celico odnesti. Copernica je bolniku v kloster glas pošiljala, da ga hoče ozdraviti. „Rad“, odgovori oče kapucinec, „ako je to brez novega greha mogoče“. „Brez greha pa ne gre“, dala je baba v odgovor, na kar je kapucinec dejal: „Rajše umreti, kakor grešiti“. Smrt kapucinca je bila potem menda vzrok, da so žensko na smrt obsodili.

Na različne načine so izvrševali smrtno obsodbo nad copernicami: obešali so jih, sežigali so jih in ob glavo devali. Vse to se je vršilo poleg Save, ob cesti, ki vodi v Leskovec, v Žlapovcu, 1/4 ure od mesta. Ta procedura je mesto stala 1348 gold., velikanska svota za tiste čase; zato pa je mesto čisto obubožalo bilo.

Ko je l. 1711. vicedom kranjski naročil, naj se copernice z nova preganjajo, odgovorilo je mesto, da tega ne more storiti, ker je preubožno. In ko je leta 1716. vicedom prašal mesto po številu obsojenih copernic, reklo je, da tega ne more poizvedeti, ker je kriminalni sodnik vse akte seboj vzel, in da bi mesto veliko stalo, ako bi hotelo akte v roke dobiti, a ono je za to preubožno. (Bržčas so se sramovali, povedati število nesrečnic.)

O copernicah, pravi naposled omenjena kronika, se potem ni več čulo, le l. 1717. so se videle tu pa tam po polji in po gorah kakošne plave „lučice“, kar pa ni bilo posebne znamenitosti. Na zadnje pa tudi pristavlja, da tudi pripoved o onem zacopranem patru morebiti ni istinita, kajti tudi iz radgonskega samostana se je nekaj tacega pripovedovalo.

J. L.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Ker se, in to s polno pravico, trdi, da je pri cerkvi sv. Klemena (San Clemente) najbolj natančno ohranjena oblika in vredba kristijanskih bazilik iz prvih stoletij, naj, predno vpeljem častite bralce v duhu v znotranje prostore in povem kaj o naši sloveči tridnevni, posnamem po virih, ki so mi na razpolaganje, nekoliko o njeni zgodovini.

Sv. Klemen bil je tretji naslednik sv. Petra na papežkem prestolu (l. 91—100). Vse okoliščine in tudi stara pisma spričujejo, da je bil sin ene izmed najznamenitnejših rimskih rodbin, katere plemstvo stalo je s cesarsko odličnostjo na enaki stopinji. Zeló verjetno je (kar dokazujejo najstarejša izročila in tudi najnovejše najdbe), da stoji bazilika sv. Klemena na ravno tistem mestu, kjer je ta sloveči svetnik stanoval za časa svojega življenja in v čegar palači ali bolje: v čegar skrivni domači kapeli so se verniki ob času nevarnosti natihoma zbirali k službi božji. Ko pa je cerkev po cesarji Konstantinu zadobila mir in prostost, spremenila in razširila se je ta kapelica v slovečo Klemenovo cerkev. Uže v najprvi cerkveni zgodovini se ona pogosto imenuje. Sv. Jeronim (l. 392) navedejo kot dokaz in v spomin na četrtega papeža (sv. Klemena). Papež Cozimus (Zosimus) je imel (leta 417) v njej sodbo čez krivoverce Pelagijance; sv. Leo imenuje jo med rimskimi faruimi cerkvami; in sv. Gregor Veliki napovedal in peljal je v njo dvakrat prošnji procesiji, obakrat ondi sam pridigoval, katera govora se nahajata še v njegovih, po njem spisanih in izdanih knjigah.

Tudi v vseh naslednjih stoletjih imenujejo se papeži, ki so za ohranitev in olepšavo te bazilike skrbeli.